

ПРАКТИЧНА ЛЕКЦИЈА

Trajtat e shkurtra të përemrave

Kategoriја на лекцијата: Mësimе të gjuhës shqipe

Format e pathekshme më, të, e, i, na, ju, u dhe bashkimet ma, ta, ia, ua — një nga pikat më të vështira të shqipes.

Trajtat e shkurtra të përemrave

Trajtat e shkurtra janë forma të pathekshme të përemrave vetorë që shoqërojnë foljen dhe zëvendësojnë kundrinorin. Ato janë të detyrueshme në shumë ndërtime dhe përbëjnë një nga tiparet më dalluese — dhe më të vështira — të shqipes.

Tabela e plotë

Veta	Kundrinor i drejtë (kallëzore)	Kundrinor i zhdrejtë (dhanore)	Shembull
unë	më	më	Më pa. / Më tha.
ti	të	të	Të pashë dje.
ai / ajo	e	i	E lexova librin. / I thashë Artës.
ne	na	na	Na pritën në stacion.
ju	ju	ju	Ju falënderoj.
ata / ato	i	u	I bleva librat. / U thashë të vinin.

Vër re çiftin që ngatërrohet më shpesh: për vetën e tretë, **e** është kundrinor i drejtë njëjës dhe **i** kundrinor i zhdrejtë njëjës; në shumës, **i** është i drejtë dhe **u** i zhdrejtë.

Format e bashkuara

Kur fjalia ka njëkohësisht kundrinor të drejtë dhe të zhdrejtë, dy trajtat bashkohen në një formë të vetme:

Bashkimi	Forma	Kuptimi	Shembull
më + e	ma	mua atë	Ma dha librin.
më + i	m'i	mua ato	M'i solli fletoret.
të + e	ta	ty atë	Do ta them të vërtetën.
të + i	t'i	ty ato	Do t'i dërgoj sot.
i + e	ia	atij/asaj atë	Ia dhashë Artës.
u + e	ua	atyre atë	Ua tregova fotografinë.

Bashkimi	Forma	Kuptimi	Shembull
na + e	na e	neve atë	Na e shpjegoi mësimin.
ju + e	jua	juve atë	Jua dërgova dje.

Ku qëndrojnë në fjali

- **Para foljes** në të gjitha rastet e zakonshme: **E** lexova. **Nuk e** lexova.
- **Pas foljes, të ngjitura**, vetëm në urdhëroren pohore: **Lexoje!** Ma jep!
- **Pas pjesëzave** nuk, s', mos, do, të: Nuk **ia** dhashë. Do **ta** bëj.

Rimarrja e kundrinorit

Kur kundrinori vendoset para foljes për theksim, ai **duhet** të rimerret me trajtë të shkurtër:

- **Librin e** lexova dje. — jo *Librin lexova dje.*
- **Artës i** dhashë çelësat.
- **Fotografitë i** dërgova mbrëmë.

Rimarrja është e detyrueshme edhe kur kundrinori i zhdrejtë është i shquar, edhe pa zhvendosje: **I** thashë Artës.

Nga letërsia shqipe

Naim Frashëri e ngjesh një marrëdhënie të tërë në një trajtë të vetme:

«... që t'u ap pakëzë dritë, / natënë **t'ua** bënj ditë.»

t'ua është pjesëza të bashkuar me **ua** (u + e): «t'ua bëj atyre atë». Pa këtë sistem, i njëjti mendim do të kërkonte disa fjalë më shumë — pikërisht kjo ekonomi e bën shqipen kaq të dendur në poezi.

Fjalët sinjalizuese

Foljet që marrin dy kundrinorë — **jap, them, dërgoj, tregoj, shpjegoj, sjell, blej** — kërkojnë pothuajse gjithmonë një trajtë të shkurtër ose një formë të bashkuar.

Gabimet e zakonshme

Gabim	Saktë	Pse
<i>Librin lexova dje.</i>	Librin e lexova dje.	rimarrja është e detyrueshme
<i>I lexova librin.</i>	E lexova librin.	e = kundrinor i drejtë njëjës
<i>E thashë Artës.</i>	I thashë Artës.	i = kundrinor i zhdrejtë
<i>Pashë të dje.</i>	Të pashë dje.	trajta qëndron para foljes
<i>Mos lexoje!</i>	Mos e lexo!	në urdhëroren mohore trajta shkëputet

Provo vetë

1. Librin ___ lexova javën e kaluar. (e)

2. Artës ___ dhashë çelësat. (i)
3. Prindërve ___ tregova gjithçka. (u)
4. ___ dha librin para se të dilte. (Ma)
5. ___ dhashë Artës librin. (Ia)

Burime dhe referenca

- Naim Frashëri, *Fjalët e qiririt*, 1890.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.

ENGLISH FOR LIFE